

Gašparuš, Andrija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:504541>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti, odjel kiparstva

Andrija Gašparuš, bacc. art.

Aporia

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. art. Mile Blažević
Komentor: v. as. dr. sc. Enes Quien

Zagreb, 2019.

Sadržaj

Uvod.....1

O vratima.....3

Problematika odnosa prema životu, smrti i umjetnosti.....9

Primjeri kroz povijest i značajne umjetnike.....12

Zaključak.....18

Tehnička izvedba i proces.....19

Literatura i popis slika.....20

Vrata - Otvor u zidu ili drugoj pregradi koji se može po volji otvoriti ili zatvoriti, a omogućuje pristup u neki prostor i izlazak iz njega. Zatvaranjem vrata postiže se sigurnost i zaštita osobnosti prostora; ona ga štite od atmosferilija, buke, prodora ili gubitka topline, propuha, požara itd. Oblikovanje, izvedba i izmjere vrata ovise o namjeni prostora, sigurnosnim i izolacijskim potrebama, učestalosti uporabe itd.

Tradicionalno se izrađuju od drva, u novije doba i od metala, stakla ili plastike.¹

---

¹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža/www.enciklopedija.hr

Uvod

Zadnjih nekoliko godina mog rada dovele su do promjena u mojim razmišljanjima. Te promjene su mi omogućile slobodu koja je dovela do ideje konceptualnog djela. Pretvaranja objekta u skulpturu, pronalaženje značenja i smisla u svakom objektu i temi nosi svoju važnost, posebno u današnjem svijetu. Uzor su mi oduvijek bili stari majstori, prije svega Michelangelo, koji su nadišli ono suho, tehnički točno stvaralaštvo i postigli nešto transcendentalno i teško opisivo, spiritualno stvaralaštvo. Kroz taj uzor sam se trudio razvijati. Inspiraciju sam pronalazio u mitovima, pitanjima i vrijednostima starima tisuće godina. Taj način razmišljanja me poticao promatrati svijet oko sebe, prepoznavati ogromnu snagu u planinama, šumama, oblacima. Shvatio sam kako je sve povezano. Vremenom sam razvijao vještinu promatranja svijeta oko sebe te počeo tu snagu prepoznavati u arhitekturi i svakodnevnim predmetima; okviru za sliku, kemijskoj olovci, vratima... Ideja ovog rada je približiti upravo takav način promatranja, promatrati objekt kao skulpturu, pronaći u njoj značenje i novu stepenicu na putu

prema vlastitom samoostvarenju. Za mene je ovaj koncept način da objasnim proces svog rada, ne samo diplomskog rada već proces mog stvaranja i razmišljanja općenito. Istražit ću problematiku s kojom se kao čovječanstvo susrećemo na području kulture, svakodnevice i smjeru u kojem se krećemo, našim ciljevima. U lovu na rješenja za neke probleme o kojima ću pisati, pomoć ću potražiti u literaturi koju sam izabrao za pisani dio ovog rada, a kako bih približio neka stajališta i vrijednosti navesti ću nekoliko osoba koje su utjecale na moj razvoj. Objasnit ću tehnike korištene u pripremanju vrata za izlaganje.

O vratima

Vrata koja sam restaurirao kako bih im vratio sjaj i moć koju su nekada imala, uzeta su sa samostana u Zagrebu. Trebala su biti bačena i zamijenjena novim vratima. Uzeo sam ih jer sam prepoznao u njima tu istu snagu koja za mene prezentira određene univerzalne vrijednosti i zakone. Svaki objekt ima svoju vrijednost i može imati svoje značenje.

„Ja sam Alfa i Omega, početak i svršetak, govori Gospodin, koji jest, i koji bješe, i koji će doći, svedržitelj.“ (Otkrivenje, 1:8) Ovakva mnogostrukost, postojanje u više stanja i funkcija u isto vrijeme za nas predstavlja aporiju². „Suprotstavljanje više međusobno nepomirljivih rješenja koji se ipak predstavljaju kao jednako čvrsti.“ Ili jesmo ili nismo, kako možemo biti dvije suprotnosti koje se međusobno pobijaju i to još u istom trenutku. Za prihvatiti takav koncept potrebno je vjerovati. Danas smo u stanju apostazije³. Udaljavamo se od vjere kao takve i prestali

---

² aporija (grčki ἀπορία: bezizlaznost, nevolja, neizvjesnost, dvojba), u antičkoj filozofiji, teškoća koja se javlja u nekom problemu; poteškoća izbora između dvaju rješenja nekog problema koja su podjednako moguća ali među sobom inkompatibilna; zamršeno, teško rješivo pitanje.

smo svijet oko sebe promatrati takvim očima. Štoviše, prestali smo promatrati svijet oko sebe uopće.

Ipak, kako bih objasnio ovaj rad i ideju, morat ću i sam kao i čitatelji promatrati svijet oko sebe. Zato sam, za početak, iz tog svijeta izdvojio jedan motiv za koji sam osjećao da je dovoljno bogat da prezentira taj svijet i nas koji u njemu obitavamo. Vrata ćemo promotriti drugačijim očima nego što smo navikli u svakodnevicu. Vrata su arhitektonski element koji zatvara prolaz u zidnoj masi koji omogućuje i onemogućuje ulaz i izlaz iz građevine ili nekog kompleksa. Kroz povijest su često bila simbolično ukrašavana da predstavljaju vrijednosti ljudi koji ih podižu. Vrata su bila ono što predstavlja čovjeka. Odraž čovjeka tog vremena. Stoga ovom prilikom ne koristim vrata samo zato što su zanimljiv motiv već apeliram na današnje stanje društva. Okruženi smo umjetnim, imitacijskim i transparentnim vratima i strahujem da to nešto govori o nama. No vratimo se vratima kao

³ apostazija (grč. ἀποστασία), otpadništvo, odvajanje, odmetništvo, osobito u vjerskom smislu.

našem motivu i rečenici „Ja sam Alfa i Omega, početak i svršetak...“ i probajmo ih sagledati iz drugačije perspektive.

„Ovdje smo morali govoriti samo o svršetku, budući da samo svršetak odlučuje o otvorenosti ili zatvorenosti. Jer postojanje u mijeni u osnovi je ostvarivanje budućnosti: u postojanju u mijeni s prave strane, to jest u postojanju u mijeni koje je okrenuto budućnosti, budućnost ukazuje na smjer hoda, a taj je smjer prije svega orijentacija i usmjerenost, poziv i svrhovitost. Svršetak je, nažalost, važniji od početka, jer on će imati zadnju riječ; stoga se, kad čovjek umre, više sjećamo njegovih dana u starosti no njegovih početaka... Zatvorena vrata su dakle ono što nas sprječava, ne da se vratimo u prošlost, već da idemo naprijed! Bez obzira na to što je život jednog dana počeo, i s toga u svom početku bio zatvoren međom rođenja, on ipak ostaje odškrinut, budući da je datum svršetka neodređen; i najtanašniji tračak nade, i najmanji otvor, dostaju da se prozračí postojanje koje nije uvijek postojalo, i da mu se uspostave golemnost budućnosti.“⁴

---

⁴ Jankelevitch, V.: Smrt, AGM, Zagreb 2011., 226. str.

Vratimo se sada na rečenicu „Ja sam Alfa i Omega, početak i svršetak...“.Svi smo na neki način Alfa i Omega, imamo svoj početak i kraj, i iako nas od početka i kraja dijeli cijeli život, rođenjem smo već osuđeni na smrt.

Kakve veze s tim imaju vrata? Vrata su u isto vrijeme i ulaz i izlaz, barijera i portal. Početak i svršetak našeg puta ili boravka negdje. Kroz motiv vrata želim prikazati naše vrijednosti i stanje.

Zašto su moja vrata plava? Plava boja je boja neba i mora. Oboje predstavlja nepoznatu dubinu. Simbolizira povjerenje, odanost, mudrost, inteligenciju, vjeru, istinu i raj. Plava boja smiruje um i prezentira stabilnost. Tamno plava boja pogotovo reprezentira znanje, moć, integritet i ozbiljnost. Plava boja ovdje poziva na sve ove motive kao na nešto plemenito, ali prije svega poziva na skromnost i strpljivost, jer bez toga nema ničega od navedenog. A bez svega toga nema junaka. Svatko od nas bi u sebi morao imati junaka, ono što mu je u cilju postići. Ono najbolje što može biti. „*Mitološki junak po izlasku iz svakodnevne kolibe ili dvorca biva omamljen, odvučen, ili pak svojevrijedno odlazi do praga pustolovine. Ondje susreću sjenovitu prisutnost koja stražari nad prolazom. Junak može poraziti udobnostiviti tu silu i u kraljevstvo*

mraka ući živ (bitka s bratom, bitka sa zmajem; žrtva, čini), ili ga suparnik može pogubiti, pa će sići u smrt (komadanje, razapinjanje). Prešavši tako prag, junak putuje svijetom neznanih no čudnovato bliskih sila, od kojih mu neke strogo prijete (ispiti), a neke mu daju čarobnu moć (pomagači). Kad stigne u nadir mitološkog ciklusa, on prolazi vrhunsko iskušenje i zadobiva nagradu. Pobjeda se može prikazati kao junakovo spolno sjedinjenje s božicom-majkom svijeta (sveti brak), priznavanje od strane oca-tvorca (pomirba s ocem), vlastito obogotvorenje (apoteoza) ili pak – ako su sile ostale neprijateljski nastrojene prema njemu – kao njegova krađa dobrobiti po koju je došao (krađa nevjeste, krađa vatre); u biti je riječ o širenju svijesti, a time i bitka (prosvjetljenje, preobrazba, sloboda). Konačno djelo jest povratak. Ako su sile blagoslovile junaka, on sada prolazi pod njihovom zaštitom (izaslanik); ako nisu, on bježi pred potjerom (preobražajni bijeg, bijeg preko prepreka). Na pragu povratka transcendentalne sile moraju se zadržati; junak se vraća iz kraljevstva strave (povratak, uskrsnuće). Dobrobit koju donosi obnavlja svijet (eliksir).“⁵

Kada bi svatko odradio svoju borbu, bila ona s demonima oko

nas ili s našim vlastitim demonima, i doprinio svojim eliksirom ovom svijetu, gledali bi u potpunosti drugačije mjesto. Umjesto da pomažemo jedni drugima, da se liječimo i rastemo, mi ližemo vlastite rane, a tuđe ne prepoznamo. Štoviše, skačemo na tuđu ranjivost bez trunke plemenitosti. Nije nam strano iskoristiti drugu osobu. Pod opravdanjem da je život težak i nije pošten prema nama, spremni smo sami sebi opravdati puno zla. Nismo voljni preuzeti odgovornost za to zlo, pokajati se i pokušati ga ispraviti. To je posljedica izgubljenog smisla. A smisao nam se neće sam ukazati, na nama je da ga pronađemo, preuzmemo odgovornost za sebe i druge oko nas. Vrijeme prolazi. Propadanje je to koje nam se ukazuje, a mi ga svojim ponašanjem potičemo i ubrzavamo. „Život je dakle istodobno rast i nazadovanje, no nazadovanje je prikriveno rastom sve dok je čovjek s ovu stranu suncostaja zrelosti, a rast je prikriven nazadovanjem kada čovjek dođe na nizbrdicu bivanja. Drugim riječima: život ima smisla, no tom je smislu suprotstavljen ne-smisao, koji ga međutim, uvjetuje; kako vrijeme prolazi, obrnuti smjer starenja, sadržan u usmjerenosti sve jače se ukazuje na površini bivanja; i kako ostarjeli organizam sve neuspješnije nadoknađuje svoje gubitke,

---

⁵ Campbell, J.: Junak s tisuću lica, Fabula Nova, Zagreb, 2007., 249.-250. Str

*sve sporije kompenzira učinke trauma, tako optimistička nada, boreći se stalno protiv novih osporavanja što ih donose neuspjeh i razočaranja, iz dana u dan biva sve manje uvjerena, iz godine u godinu biva sve teže održavana; da, svakoga dana sve je teže reći zašto živimo, i radi čega, i kakav je smisao svega toga.*⁶

Kada više ne prepoznamo vlastiti smisao, kako ćemo ga pronaći u vratima. Kako više uopće promatrati svijet kada smo pognuli glave u vlastitoj sramoti. Vidimo samo vlastite noge kako koračaju u nepoznatom svijetu dok nas i one ne izdaju. Što se dogodilo s junakom u nama? Što se dogodilo s idealizmom i borbom za ono u što vjerujemo? Borbom s vlastitim demonima? Više ne vjerujemo u demone, za nas su posljedice nešto što znamo samo potisnuti. Stojimo na pragu vrata između vječnosti i bezdana. „*Gromovito, i s pomoću munja nebeskih, mora se govoriti labavim i uspavanim čulima. Ali glas ljepote zbori tiho: uvlači se samo u najbudnije duše. Lako je zadržalo danas i nasmijsao se moj štit; to je sveti smijeh, i sveto drhtanje ljepote. Vama, vi vrlji, smijala se danas moja ljepota. I glas njen govoriše mi ovako: oni bi još – da im se plati! Vi biste još da vam se plati,*

---

⁶ Jankelevitch, V.: Smrt, AGM, Zagreb, 2011.

*vi vrlji! Htjeli bi ste nagradu za vrlinu, i nebo umjesto zemlje, i vječnost poslije vaše prolaznosti? I sada ste kivni na mene, što učim da nema onoga koji nagrađuje i koji plaća? A doista, ja čak ne učim ni da je vrlina sama sebi nagrada. Ah, to i jeste moja žalost: u sam smisao stvari lažno su upleli nagradu i kaznu – pa sad još i u dubinu vaših duša, vi vrlji.*⁷ Čovjek je najveći zlikovac i najveći junak. Jedno bez drugoga ne ide. Bez zla ne možemo poimati dobro. Bez tame svjetlo i bez rata mir. Ono što možemo je truditi se biti junak, dobro, svjetlo, mir. Stajati uspravno i ponosno, strpljivi i skromni. Pronaći mudrost u sebi i svijetu oko nas. Vrata su ulaz i izlaz. Kako mogu biti ta koja će nam omogućiti putovanje, tako mogu biti i ta koja će ga zaustaviti. Ali vrata su dio cjeline i kao takva ovise o njoj, kao što i cjelina ovisi o njima. Bez cjeline ona gube svoju svrhu, baš kao što ju gubi i čovjek. Ovo je problematika s kojom se moramo boriti na sve načine na koje možemo. Na nama je da otvorimo vrata. Da otvorimo oči.

⁷ Nietzsche, F.: Tako je govorio Zaratustra /knjiga za svakoga i ni za koga/, Grafos, Beograd, 1982., 96. Str.

SLIKA 1

SLIKA 2

SLIKA 3

SLIKA 4

Problematika odnosa prema životu, smrti i umjetnosti

U kojem je stanju današnje društvo? „Društvo – (*lat. societas*), zajedništvo više pojedinaca koji vlastitim djelovanjem zajedno teže zajedničkom cilju.“⁸ Postoje neke točke po kojima možemo dobiti bolji uvid u to pitanje. Odnos prema smrti, životu i kreativnosti (umjetnost). Koji su ciljevi današnjeg društva? „Cilj – (*grčki: οὐδένεκα, lat. finis*), ono poradi čega nešto biva ili poradi čega tvorni uzrok djeluje (*id, quod seu cuius gratia aliquid fit: id cuius gratia causa efficiens operatur*).“⁹ Zajedničko svim ljudima je da smo živi, da ćemo umrijeti i da posjedujemo kreativnost. Ono što je zajedničko svim ovim motivima je da nisu materijalni te nedostaju pravi odgovori što su, iako posjeduju definicije. „Ako smrt nije misliva ni prije, ni u trenutku smrti, niti poslije, kad ćemo je uopće moći misliti?“¹⁰ (Smrt, 49, str.) U tom smislu, Život, smrt i umjetnost također imaju nešto zajedničko (osim nas). Nisu predmeti poput drugih. Ovo su predmeti kojima se ljudi bave već tisućljećima i vidljivo

⁸ www.filozofija.org/rjecnik-filozofskih-pojmova/

⁹ www.filozofija.org/rjecnik-filozofskih-pojmova/

je ono nekada i danas. Pa pristupimo tome upravo tako, nekada i danas.

Apeiron je prauzrok svega postojećega iz kojega sve izvire i u njega se vraća. Beskonačno, neizmjereno, ali neoblikovano. Apsolut iz kojega emaniraju svjetske stvari, da bi se opet utopile i smirile u njemu. Na ovom svijetu je uvijek bilo ljepote. Bila ona u prirodi ili stvarana ljudskom rukom. Na ljepotu se gledalo kao na nešto plemenito, istinsko, snažno. Ideja je bila kako će ljudi koji žive u takvom okruženju biti plemeniti i svjesni svoje okoline. Mogli bi reći da je to objašnjenje zašto su gradovi antičkog svijeta, kasnije renesanse bili toliko lijepi. Imali su svoj cilj, svoju svrhu. Mnoge građevine nisu bile funkcionalne niti građene na funkcionalan način u pravom smislu riječi. Možemo reći da za većinu podviga naših predaka danas ne bi imali strpljenja niti bi vidjeli smisao. Zašto izgraditi piramidu u 21. stoljeću od 2.3 milijuna blokova kamena, tešku gotovo 6 milijuna tona? Tko bi to platio, a tko bi zaradio? Kome bi ju

¹⁰ Jankelevitch, V.: Smrt, AGM, Zagreb 2011., 49str

iznajmili i za što bi se koristila? Danas je važnija funkcija od svrhe. Čovjek ima potrebu za stvaranjem. Imamo potrebu za svrhom i funkcijom. Vrata imaju svoju definiciju i imaju svoju funkciju. Vrata gube svoju funkciju ako ih izdvojimo iz arhitektonske cjeline. Definicija ostaje ista, još uvijek su vrata, ali izgubila su svoju svrhu. Isto je i s čovjekom koji je izgubio svoju svrhu i društvom koje je izgubilo svoj cilj. Čovjek sa svrhom i čovjek bez nje dva su jako različita bića, ali još uvijek kažemo čovjek. Poput čovjeka, i drugi motivi imaju naziv ispod kojega se krije paradoks. Smrt, život i umjetnost imaju svoje definicije koje se preispituju i prilagođavaju stoljećima. Iako pod istim nazivom stavovi spram ovih motiva se nevjerovatno razlikuju. Zašto je tome tako? Što je zajedničko smrti, životu i umjetnosti? To su ideje i bit je u tome kako ćemo se mi postaviti spram tih ideja. Kako se mijenjao odnos prema umjetnosti, tako se mijenja i prema smrti, životu i našim vrijednostima. Nije pitanje definicija nego odnosa prema ovim pojavama, njihovoj svrsi. Kako stvaramo, kako živimo, a kako umiremo? „Mnogi umiru prekasno, a neki umiru prerano. Još se svijet nije navikao na nauk: umri u dobar čas...Dabogme, ko nikako ne živi u dobar

čas, kako bi taj mogao ikad i da umre u dobar čas? Bolje da se nije nikada ni rodio.“¹¹

Tražimo besmrtnost, a stvaramo prolaznost. Živimo u vremenu kratkotrajnih i besmislenih, instantnih zadovoljstava jer štedimo vrijeme za... još instantnih zadovoljstava. Gradimo montažno, stvaramo imitacije, za danas, ne razmišljamo o sutra. Sve želimo sada i odmah, nismo spremni uložiti vrijeme i trud u proces. Proces nam je prestao predstavljati važnost, razmišljamo samo kako što prije doći do cilja. Kada bi postavili život kao metaforu, u tom slučaju bi se činilo da se žurimo što prije živjeti kako bi došli do cilja, do kraja, do smrti. Kada to kažemo čini se da nema smisla, jer želimo živjeti što duže. Isto tako nema smisla požurivati stvari u životu samo kako bi došli do cilja. Nestrpljivi smo i želimo sve odmah znati. Zapravo ne znamo što želimo. Sve vrijeme je pred nama i živimo ga ovaj trenutak, ali uvijek smo u odbojnosti proživjeti ga, biti u tom trenutku. Žuri nam se, u potrazi smo za vremenom koje je već pred nama, ali ga ne vidimo. Kada ga ne provodimo kako želimo hvatamo se za ekstremitete, za trule grane koje nas mogu pridržati, ali po kojima se ne možemo popeti. U vrijeme najvećeg potencijala ograničili smo

---

¹¹ Nietzsche, F.: Tako je govorio Zaratustra, Grafos, Beograd, 1982.

svoje mogućnosti i slobodu. Mislimo kako možemo prestići vrijeme. Vrijeme će uvijek biti brže od nas. To je jedna od onih rijetkih stvari koje se ne mogu kupiti.

Osjetiti pravu slobodu je biti u trenutku, promatrati svijet oko sebe. Sama ideja posvetiti vrijeme izradi nečega što nema samu funkcionalnu svrhu (što umjetnost i jest, od samih svojih početaka) slavi život. Svrha toga nije samo u konačnom produktu nego u samom procesu rada, prenošenju energije koja skuplja svaki trenutak na tom dugom putu i ostavlja svoj trag na svakom koraku tog puta što na kraju ostaje zauvijek zabilježeno u konačnom djelu koje sve te trenutke slavi. Čovjek je skup svih trenutaka koje je proživio. Umjetnost koja bi trebala slaviti život i poštivati smrt je zametena u svijetu tržišta, cijena i životopisa. Dok ne naučimo promatrati običan predmet i nalaziti značenje u njemu, nećemo potpuno shvaćati umjetnička djela, kao i druga važna pitanja u životu.

Primjeri kroz povijest i značajne umjetnike

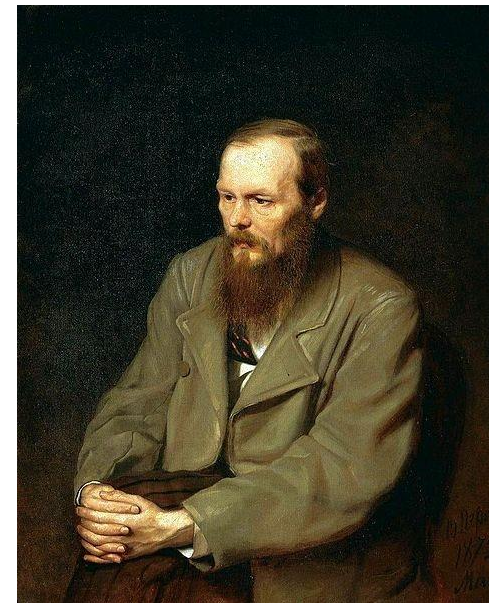
Snagu i uzor sam oduvijek crpio od nekolicine ljudi s područja književnosti, filozofije, glazbe, slikarstva i kiparstva.

„Na početku, umjetnost imitira život. Tada život imitira umjetnost. Tada život otkriva svoje postojanje u umjetnosti.“ (Dostojevski)

Dostojevski je za mene oduvijek bio izvor kreativnog razmišljanja. Ovaj kreativni filozof je bio jedan od mojih prvih dodirnih točaka u svijet kreativnosti i ozbiljnijeg promišljanja.

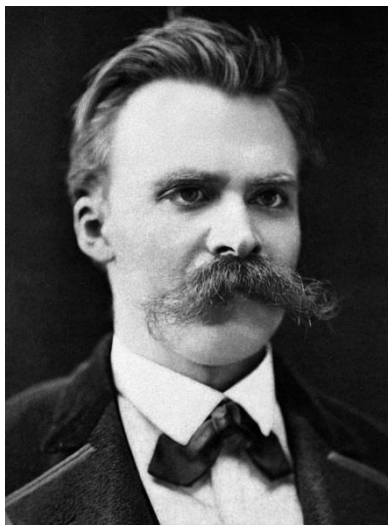
Utjecao je na mene svojom surovom realnošću i ljubavi prema istini koja mu je bila važnija od boli koju može donijeti. Od ovakvog pristupa naučio sam da treba znati kada su mogući kompromisi, a kada je potrebno držati se nekih vrijednosti, makar bile i bolne.

„Sve će proći, samo će istina ostati.“ (Dostojevski)

SLIKA 5

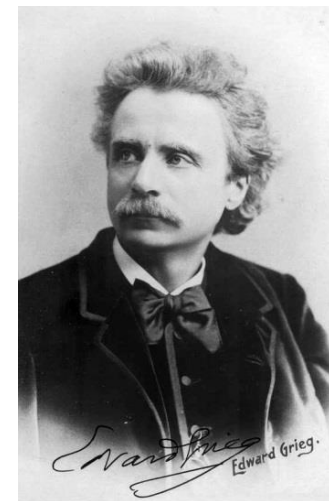

SLIKA 6

Friedrich Nietzsche je još jedna pomalo mračna figura s osjećajem za dramatično, čija su mi djela otvorila put filozofiji antičke Grčke i Dalekog Istoka. Njegovo stvaralaštvo je bogato metaforama. Metafore su jako važan dio likovnog stvaralaštva, ako to stvaralaštvo istražuje ono dublje i ako je u potrazi za istinom. Njegova filozofija je

vrlo kritična i dok nas Dostojevski uči da ostanemo vjerni svojim vrijednostima i principima, Nietzsche nas poziva da i one najdublje vrijednosti ponekad treba preispitati kako bi vidjeli jesu li temelji čvrsti. Ponekad treba srušiti da bi se izgradilo nešto bolje.

„Pazi da, kada se boriš s čudovištima, i ti sam ne postaneš čudovište... jer kada dugo gledaš u bezdan i bezdan će pogledati u tebe.“ (Nietzsche)

SLIKA 7

Edvard Grieg je skladatelj mistične glazbe koja me uvijek privlačila svojom grandioznošću. Grieg je s druge strane onaj koji me učio skromnosti. Naučio me je da postoji više razina umjetnosti, a ne samo jedna, naučio me da svaka ta razina ima svoju zadaću u velikoj ulozi koju umjetnost ima. Njegova predanost stvaralaštvu naučila me kako inspiracija dolazi iznutra, a ne izvana.

„Umjetnici poput Bacha i Beethovena uzdižu crkve i hramove na visinama. Ja sam samo želio izgraditi stanove za ljude u kojima će se osjećati sretno i kao kod kuće.“ (Grieg)

SLIKA 8

Danas se osobe koje djeluju na umjetničkom području često oslanjaju na ono šokantno u nadi kako će privući pažnju, ali upitna je vrijednost tog šoka. Slikar uistinu šokantnog i mračnog u čovjeku Francisco Goya svojim stvaralaštvom pokazuje kako postoji više razina umjetnosti, tako postoji i više razina svakog elementa koji tu umjetnost čini onime što je. Postoji kvalitetni šok i nekvalitetni šok. Mračno u čovjeku je oduvijek

bio izvor tema i motiva u umjetnosti. Goya je primjer umjetnika koji se ne boji pogledati u bezdan i podsjeća nas da je uloga umjetnika biti hrabar i govoriti istinu bez obzira na moguće posljedice. Goya je slikar onoga mračnog u čovjeku.

„Imaginacija, napuštena od razuma, stvara nemoguća čudovišta. Ujedinjena s razumom, imaginacija je majka sve umjetnosti.“
(Goya)

Michelangelo, renesansni čovjek moj prvi veliki uzor i doticaj s umjetnošću. Još uvijek veliki uzor, ali i najveća prepreka, mogu reći moj demon. Pokušati postići takvu dozu discipline i vještine je nešto što čovjeka može i inspirirati i progoniti. Ponekad je najveća borba ona koju vodimo sa svojim junacima.

SLIKA 9

SLIKA 10

„Najveća opasnost za većinu nas ne leži u tome da si postavimo ciljeve previsoko i ne postignemo ih, nego da si postavimo ciljeve prenisko i ostvarimo ih.“ (Michelangelo)

SLIKA 12

Oslonac za ideju djela „Aporia“ pronašao sam u očevima konceptualne umjetnosti i filozofije koja je izgradila temelje za razvoj konceptualne umjetnosti. Clement Greenberg je imao viziju da umjetnost mora preispitivati samu sebe, a Joseph Kosuth je u svojem manifestu *Umjetnost poslije filozofije* ovu ideju postavio i kao definiciju umjetnosti. Ludwig Wittgenstein je svojom filozofijom jezika inspirirao mnoge konceptualne umjetnike da koriste više filozofije i jezika u svojoj umjetnosti.

SLIKA 11

Dodajmo k tome psihoanalizu Sigmunda Freuda i dobivamo konceptualnu umjetnost. Ready-made je fraza koju je stvorio Marcel Duchamp. Korištenje gotovih predmeta kao izložaka imalo je za cilj poticanje na raspravu o samoj biti umjetnosti. Duchamp je bio svojevrsni estetički nihilist i njegove ideje imaju konstantni utjecaj od kad su prvi put izrečene do danas. *Étant donnés* je zadnji veliki rad Marcela Duchampa, a sastoji se upravo od starih drvenih vrata koje iza sebe skrivaju ostatak

djela koje je umjetnik stvorio, a koje se promatra tako da se mora gledati kroz špijunke na vratima.

Umjetnost preispitivanja i istraživanja, pomicanja granica i definicija što umjetnost jest i što može biti. Joseph Kosuth me inspirirao svojim radom *One and Three Chairs* u kojem koristi fotografiju predmeta, sam predmet i tekstualnu definiciju predmeta, u njegovom slučaju stolca.

Ova igra između predmeta i njegove definicije me navela da preispitam kako definiramo predmete i motive, a kako se u odnosu na to odnosimo prema njima.

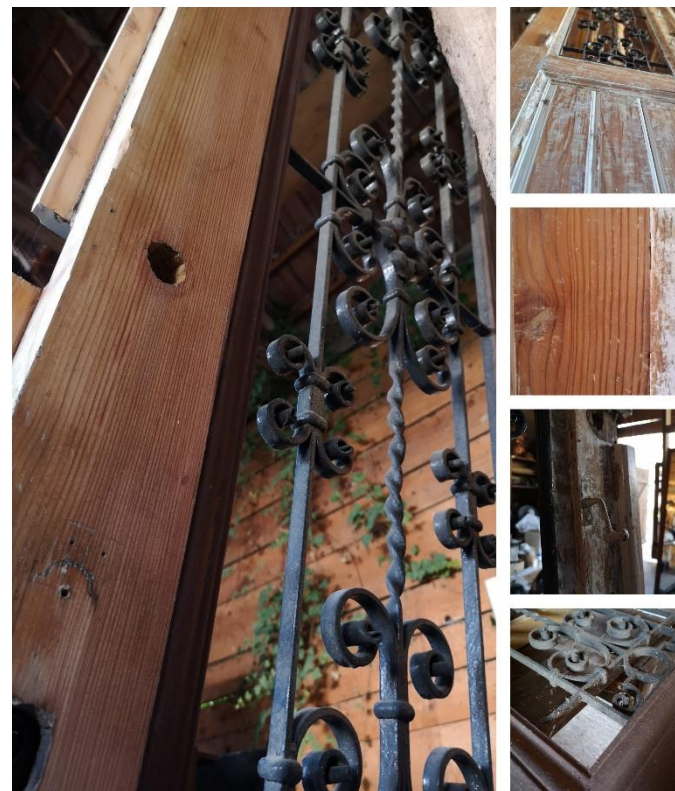
Zaključak

Definicija daje osjećaj ozbiljnosti, uokviruje neki predmet ili motiv u jednu cjelinu, ali definicija često ne može odrediti bit. Zbog toga sam kroz ovaj rad često navodio definicije baš kako bih podsjetio na značenje riječi od kojih neke često koristimo, a rijetko pomišljamo na njihovo točno značenje. Definicija nam ne daje bit, ali nas približava biti. Da bi shvatili bit moramo naučiti promatrati i osvijestiti svrhu nečega. Trudio sam se približiti važnost te svrhe i biti za nas kao ljude, za kulturu i našu budućnost.

Tehnička izvedba i proces

Kako je već objašnjeno u ovom radu, Aporija je tim ready made rada. Vrata su skinuta sa samostana u istrošenom stanju. Prije svega sam ih morao rastaviti i razdvojiti metalne i staklene dijelove od drveta kako bi mogao restaurirati metal i drvo zasebno, a prozorima zamijeniti stakla. S drveta sam prvo vrućim zrakom skinuo stari lak, a zatim brusom ispravio sve nepravilnosti i oštećenja. Ovo je bio dugotrajni proces jer sam morao paziti da vrata zadrže svoju originalnu teksturu. Nakon što su vrata očišćena od svih nečistoća, laka, oštećenja i hrđe, stavljena je temeljna boja za zaštitu drveta i metala. Nakon što su vrata uređena i zaštićena, dolazi estetski dio, bojanje drveta i željeza na vratima, vraćanje staklenih elemenata i dodavanje elemenata koji su kroz godine bili zamijenjeni novim ili dodatnim elementima koji se ne uklapaju u originalne elemente. Želio sam vratiti i nadići originalni sjaj vrata i ostvariti njihov puni potencijal. Za cijeli koncept je bilo važno da vrata mogu stajati sama u prostoru te sam morao napraviti konstrukciju koja će ih držati. U konstrukciji sam koristio grede kako bi cijela instalacija imala dovoljno čvrstoće i bila sigurna. Koristio sam ravna dlijeta,

fleksericu za brušenje, industrijski fen za skidanje laka, ručni brus papir i brus spužve. Nakon toga sam nanosio zaštitu i konačnu boju na drveni dio vrata i njezine metalne elemente. Završni proces je bilo spajanje vrata na konstrukciju.

SLIKA 13

Literatura i popis slika

1. Becker, H.S.: Svjetovi umjetnosti, naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009.
  2. Campbell, J.: Junak s tisuću lica, Fabula Nova, Zagreb, 2007.
  3. Jankelevitch, V.: Smrt, AGM, Zagreb, 2011.
  4. Nietzsche, F.: Tako je govorio Zaratustra /knjiga za svakoga i ni za koga/, Grafos, Beograd, 1982.
  5. Ruhberg, Schneckenburger, Fricke, Honner: Umjetnosti XX. stoljeća, Taschen/VBZ, Zagreb, 2004.
  6. Janson, H.W., Janson, A.F.: Povijest umjetnosti, Stanek, Varaždin, 2005.
  7. Leksikografski zavod Miroslav Krleža/enciklopedija.hr
  8. <http://www.filozofija.org/rjecnik-filozofskih-pojmova/>
  9. https://www.moma.org/learn/moma_learning/joseph-kosuth-one-and-three-chairs-1965/
-
- slika 1: Stara ciglana, Zagreb..... 7
  - slika 2: Crkva u Klagenfurtu..... 7
  - slika 3: Moderna galerija, Zagreb 8
  - slika 4: Katedrala u Berlinu 8
  - slika 5: Fyodor Dostoyevsky, (Vasily Perov, 1872)..... 12
  - slika 6: Friedrich Nietzsche, (Friedrich Hartmann, 1875). 13
  - slika 7: Edvard Grieg, (Elliot and Fry,1888) 13
  - slika 8: Goya, F., Witches' Sabbath, (1821–1823) 14
  - slika 9: Michelangelo, David (1501-1504)..... 15
  - slika 10: Michelangelo, Moses (1513-1515) 15
  - slika 11: Duchamp, M., Étant donnés (1946-1966)..... 16
  - slika 12: Kosuth, J., One and three chairs (1965)..... 16
  - slika 13: Proces rada na vratima 16